

Eesti-Valgevene veebiseminar “Mission possible V: kohanemisviisid, ümberkujundamised ja rahvakultuuri põhiaspektid”

Akadeemiline koostöö Eesti Kirjandusmuuseumi ja Valgevene Riikliku Teaduste Akadeemia vahel on kestnud üle viie aasta ning selle tulemusena on korraldatud mitmeid akadeemilisi üritusi: konverentsid, seminarid, õpikojad jne. Varem toimusid need üritused kas Eestis või Valgevenes, andes kõigile osalejatele võimaluse kohtuda näost näkku ning tutvustada oma uurimistööd konverentsi käigus ja sotsiaalürituste ajal. Selle aasta erakorralised asjaolud on mõjutanud akadeemiliste kohtumiste vormi. Kuna rahvusvaheline reisimine oli piiratud, toimus projekti “Mission possible” viies seminar 14. oktoobril 2020 veebis MS Teamsi keskkonnas. Mitteformaalse suhtluse piiratud tingimustes on selline formaat osutunud mugavaks vahendiks, et tuua erineva taustaga teadlased arutlema rahvakultuuri oluliste küsimuste üle.

Seminar “Kohanemisviisid, ümberkujundamised ja rahvakultuuri põhiaspektid”¹ teema tähendas, et folkloor on sügavalt juurdunud igapäevaellu ja peegeldab kiiresti muutusi sotsiaalses, poliitilises, majanduslikus ja kultuurilises sfääris. Kuigi need muutused võivad olla peened ja vähem märgatavad kui konkreetset sündmusi, mis neid stimuleerivad, on folkloori kohanemisstrateegia ülioluline, et mõista, kuidas ühiskond käitub rohujuure tasandil. Seminariettekannetes käsitleti nii hiljutisi nähtusi kui ka Eesti, Valgevene ja maailma rahvaluule põhiaspekte.

Seminar koosnes kolmest paneelist, andes igahetke võimaluse kuulata kõiki esitlusi. Esimene paneel “Vernakulaarsed vastused kaasaegsetele väljakutsetele” kajastas folkloori kohanemist digitaalse ja reaalse elu muutustega meie igapäevaelus. Mare Kalda analüüsis ettekandes “Libasündmus interneti folkloori osana” kümneid humoorikaid Facebookis väljakuulutatud, kuid tegelikkuses toimumata üritusi, mis said Eesti noorte seas populaarseks aastal 2018. Piret Voolaid ja Anastasiya Fiadotava rõhutasid ettekandes “Fännikultuuri konstrueerimine koroonakriisi tingimustes: Eesti ja Valgevene jalgpallijuhtumite näitel” jalgpalliklubide ja nende fännide vahelise suhtluse positiivset aspekti. COVID-19 pandeemia mõju rahvakultuurile uuris ka Dzianis Filipchyk ettekandes “Pealiniku (*namitka*)² kandmine pandeemia ajal”. Ettekanne illustreeris vana rituaali dünaamilist kohanemist uute oludega.

Teise paneeli “Rahvaluule ajalised ja ruumilised mõõtmed” esinejad kohandasid suuliste narratiivide ja rahvakombestiku tõlgendamiseks folkloristika, etnograafia ja semiootika meetodeid.

Paneel sai alguse Mare Kõiva ja Alena Bohaneva ettekandest “Vilepillimängijast rotipüüdja. Keskaegse sündmuse põnev elu: Eesti ja Valgevene paralleelid”. Autorid rõhutasid, et Hamelini linna vilepillipuhujast rotipüüdja motiiv kordub mitte ainult Lääne-Euroopa, vaid ka slaavi ja soome-ugri folklooris. Illia Butovi ettekanne “Ikoonide uuenemine/“nutmine” kui Suure Isamaasõja enne” võrdles ikoonidega seotud imesid 1940. aastal ja tänapäeva Valgevenes. Juri Unukovich andis ettekandes “(De)konstrueerides etnograafilist piirkonda. Vilniuse piirkonna kaasus” ulatusliku

ülevaate etnograafide pingutustest defineerida kultuuripiirkondi, mis on eriti olulised ääremaadel. Siarhei Hruntou ettekanne “Mälu ja kohaloleku semiootika valgevenelaste rahvakultuuris” selgitas, kuidas igapäevased tavad ja esemed aitavad mälu aktualiseerida.

Viimane paneel “Rahvaluule protestide vormina” hõlmas Valgevene ja maailma folkloori kõige uuemaid ja populaarsemaid näiteid. Suur osa ettekannetest käsitles folkloori kasutamist Valgevenes 2020. aasta protestiaktatsioonides. Tatsiana Valodzina ettekanne “Üleminekuteooria ja protesti tänapäevased vormid” tõlgendas protestijate loodud plakateid, loosungeid, kostüüme ja installatsioone. Ta näitas, kuidas Valgevene protestide karnevalilik iseloom ning seksuaalsete ja ktooniliste sümbolite kasutamine viitavad vanalt uuele üleminekule. Samalad andmeid analüüsis Nastassia Hulak ettekandes “Rahvalooming kui ühiskondliku protesti esitamise vorm”, keskendudes Valgevene protestiaktatsioonidele ja nende demokraatlikele väärtustele. Yanina Hrynevich käsitles ettekandes ““Kupalinka” kui protestiaktiooni teos. Lugu ühest laulust” populaarse laulu “Kupalinka” kasutamist protestiaktatsioonides nii Valgevenemaal kui ka diasporaas, andes ülevaate ka laulu mitmetähenduslikkusest ning paiknemisest rahva- ja autoriloomingu piirimail. Mihhail Fiadotau andis ettekandes “Protestimängud kui digitaalne folkloori ja kodanikuaktiivsuse vorm” ajaloolise ülevaate videomängudest, mis kuuluvad poliitilisse diskursusse ja nende mängude rollist kodanikuaktiivsuses.

Foto 1. Maris Kuperjanov (pildil paremal) ja Jüri Rui kandsid hoolt seminari tehnilise poole eest. Alar Madissoni foto, 2020.

Seminariettekannetele järgnes mõttevahetus rahvanarratiivide ja -tavade mitmetahulise olemuse üle. Osalejad märkisid hõlmatud teemade ja teoreetiliste kontseptsioonide mitmekesisust ning leppisid kokku edasises teaduskoostöös. Seminari üks kokkukutsujatest, Tatsiana Valodzina teavitas eelmistel “Mission possible” seminaridel ja konverentsidel käsitletud ettekannete avaldamisest venekeelses kogumikus “Folkloor ja folkloristika. Vaade Valgevenest ja Eestist”. Seminar lõppes lootusega, et lisaks *online*-kohtumistele on lähikuudel võimalik korraldada ka otsekohtumistega akadeemilisi üritusi.

Anastasiya Fiadotava

Kommentaariid

¹ Seminari toetas teadusprojekt EKM 8-2/20/3 (Folkloori usundilised ja narratiivsed aspektid), Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonna ning Valgevene Teaduste Akadeemia Valgevene Kultuuri, Keele ja Kirjanduse Keskuse ühisprojekt “Folkloor, religioossus, keel. Transkultuurilised ja vernakulaarsed aspektid” ja Eesti-uuringute Tippkeskus (TK 145).

² *Namitka* on ida-slaavi naiste peakate, pikk kangas, mis seotakse ümber pea.

Foto 2. Anastasiya Fiadotava, üks seminari korraldajatest. Alar Madissoni foto, 2020.